

A vizsgálat során először a terület domborzati, vízrajzi viszonyait vizsgáltuk meg, ezt állapotfelmérés követte. Ahol erre lehetőségünk volt (szántás, vetés, tarló), ott extenzív terepbejárást is végeztünk.

A település külterületén 37 lelőhelyet azonosítottunk, ez a magas lelőhelysűrűség feltehetően a Kis-Balaton által nyújtott gazdasági, földrajzi előnyöknek köszönhető. A területen a neolitikumtól a kora újkorig ismertek lelőhelyek, ezek jellege: őskori (azon belül nem meghatározható korú) települések; neolit települések; rézkori település; kora bronzkori település; középső bronzkori hamvasztásos temető; késő bronzkori települések, halomsírok és áldozati lelet (bronzkard); kelta település és temető; római település és villa; avar település és temető; Árpád-kori település; középkori templom a hozzá tartozó temetővel és település; késő középkori település és temető; kora újkori település és temető.

A lelőhelyek szinte kivétel nélkül az ártérből kiemelkedő magaslatokon találhatóak, elsősorban a Marótvölgyi-csatorna és a Cölömpös-árok mellett. Mivel bizonyos időszakokban a vízfelület nagyobb kiterjedésű volt, a mai parttól távolabb fekvő lelőhelyeket is dombok, földhátak tetején tudtuk lokalizálni.

Munkatársak: Molnár Attila és Stibrányi Máté régészek, Szabó Zoltán régésztechnikus.

MARTON TIBOR

343. Sirok, vár

(Heves megye) Kö?

A siroki vár a 14. század elején a Csák Máté elleni harcok idején tűnik fel a forrásokban, mint az Aba nemzetség egyik vára. Később királyi vár, majd a Zsigmond-kortól kezdve a Tari-család birtokában volt. A 15. század végétől a Guti Ország-család birtokolta. 1596-tól 1687-ig török fennhatóság alá tartozott.

Az 1965-től 1972-ig tartó ásatás (Kovács Béla) során feltárták az 1562-ben épült ólaszbástyás alsóvár teljes területét, de romkonzerválásra csak 1997-ben került sor Albert Tamás tervei alapján. Az újabb, 2003 nyarán végzett ásatásra azért került sor, mert a hasznosítás szempontjából elengedhetetlen felvezető út és közmű várhoz csatlakozó szakaszán megelőző régészeti feltárást kellett végezni. Az ásatás során a felvezető út nyomvonalán egy valószínűleg még a középkorban sziklába vágott árok, valamint egy 17. századi sánc került elő. Sor került a fennálló falak elmaradt dokumentálására is, sikerült a vár relatív kronológiáját is felállítani. A felsővárban végzett szondázó feltárást igazolta, hogy annak D-i felében nem lakótorony, hanem egy K-Ny-i irányú palotaszárny állott.

A tervek szerint az alsóvár rövidesen hasznosításra kerül, ennek megfelelően Albert Tamás programtervet készít a várra. A felsővárban a 2,5 m vastag épületomladék eltávolítása után az árkokat visszatemetették, mert egyelőre nincsenek anyagi források a frissen föltárt falak romkonzerválására.

FÜLÖP ANDRÁS

344. Solt, Erdélyi-tanya

(Bács-Kiskun megye) U, R, LT, Sza

2002 októberében kezdődött a feltáró munka az 51. sz. út tervezett új nyomvonalában lévő 2. számú lelőhelyen, földrajzi nevén Erdélyi-tanyán. A munka 2003. november végén zárult, mintegy 11 000 m² terület feltárásával. A 2002. év elején elvégzett terepbejárást alapján rézkori település feltárására készültünk.

Az ásatásra a kisajátítási határokon belül teljes szélességben került sor. A területen a humusz eltávolítását kotrógép végezte.

A lelőhelyen összesen 1143 objektumot tártunk fel. Ezek az objektumok több régészeti korszak emlékményét tartalmazták. A legkorábbi időszakot egy *neolit* gödör jelentette a területen. A *késő rézkori* badeni kultúra emlékménye 284 objektumból került elő. Ennek a régészeti kultúrának négy házát, 206 gödrét, ezen belül tíz szarvasmarha-temetkezést, egy áldozati gödröt, 16 árkot tártunk fel. A négy ház mindegyikét a későbbi időszakokban megbolygatták. Ennek ellenére a házakon belül járósíntet, a házfalaknál cölöplyukat, illetve tüzelőhelyet tudtunk megfigyelni.

A tíz szarvasmarha-temetkezésből hét esetében viszonylag kisméretű gödröt ástak és mintegy belehajtogatták az állatot. Egy alkalommal két állatot – egy felnőtt marhát és egy borjút – helyeztek a gödörbe, egy másik esetben a szarvasmarha alatt nyolc kis állat, valószínűleg kölyökkutya csontvázát bontottuk ki. Egy gödörben három szarvasmarhát helyeztek egymásra, alattuk egy birka csontváza került elő.

Az áldozati gödör nagyméretű kerek folttal jelkezett, bontása során edénytöredékek és állatcsontok kerültek elő. Az ásatási felszíntől mintegy harminc centiméteres mélységben két zsugorított emberi csontvázat bontottunk ki. Az egyik váz a hátán feküdt, megközelítőleg É-D-i tájolásban, koponyája előre billent és a gödör falához tapadt. A koponya és a váz helyzetéből arra lehetett következtetni, hogy az áldozatot vagy törött nyakcsigolyával helyezték a gödörbe, vagy levágták a fejét. A másik váz ugyancsak ezen a szinten a gödör nyugati falához közel került elő. A bal oldalán feküdt zsugorított helyzetben. A csontvázak alatt mintegy negyven centiméter vastagságú vörös, égett réteget találtunk, bontása során edénytöredékek, égett állatcsontok kerültek elő. Az égett réteg alján egy Ny-K-i tájolású, bal oldalra fektetett zsugorított csontvázat tártunk fel. Mellette a szarvasmarha temetkezéseknél már korábban megfigyelt módon elhelyezett marhacsontváz került elő. Mindkét esetben égésnyomokat figyeltünk meg a csontokon.

A rézkori gödrökből a badeni kultúra jellegzetes edénytöredékei kerültek elő, mericék, széles szalagfüles kis edények töredékei, alagútfülek, bekarcolt vonalakkal és beböködött pontokkal díszített töredékek, kannelurázott hastöredékek, fényezett felületű töredékek és kétosztatú tálak töredékei.

A rézkori telephez két árok tartozik. A két árok közül az egyik egy nagyméretű körárok, amelyiknek csak egy